

Deres ref: 13/4160

Vår ref: 207.01/AF

Dato: 01.04.2016

Høring – nye rammeplaner for femårige grunnskolelærerutdanninger

Vi viser til brev fra departementet 21.12.2015 om høring for utkast til forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger.

I - Generelt

Akademikerne er fornøyd med at vi nå får tydelig spesialiserte grunnskolelærerutdanninger og slutter i hovedtrekk opp om forslagene til nye rammeplaner. Det er positivt at vi får sterkere vektlegging av forskningsbasert kunnskap i lærerutdanningene, både i selve undervisningsfagene og i pedagogikk og i didaktikk.

Evalueringer kan tyde på at den tidligere utvidelsen av grunnskolelærerutdanningen fra tre til fire år, ikke ga den kvalitetshevingen man ønsket å oppnå. Vi vil derfor understreke at kravene til det faglige innholdet i de nye, femårige utdanningene må heves betraktelig slik at den kvantitative utvidelsen gir en kvalitativ heving. Det er viktig å sikre at grunnskolelærerutdanningen stiller samme krav til forkunnskaper som universitetene gjør for studier i de samme fagene, slik at 60 studiepoeng i undervisningsfagene innen lærerutdanningen, tilsvarer 60 studiepoeng i det samme faget på universitetet.

Akademikerne er også opptatt av å sikre kvaliteten i det spesialpedagogiske arbeidet i skolen. Dette omtaler vi under egen overskrift.

Akademikerne

Fridtjof Nansens plass 6, 0160 Oslo

+47 95 30 90 90

www.akademikerne.no

post@akademikerne.no

Akademikerne slutter seg til forskriftens generelle formål om å «sikre at lærerutdanningsinstitusjonene tilbyr en integrert, profesjonsrettet og forskningsbasert grunnskolelærerutdanning på masternivå. Utdanningen skal kjennetegnes av høy faglig kvalitet, av helhet og sammenheng mellom fag og fagdidaktikk, profesjonsfag og praksis og av et nært samspill med profesjonsfeltet og det samfunnet skolen er en del av.» Minst like viktig som forskrifter om rammeplan blir derfor det konkrete innholdet i det enkelte fag/fagområde, kvaliteten på profesjonsfaget og de veiledede praksisperiodene. Lærernes faglige og didaktiske kompetanse er den viktigste enkeltfaktoren for elevenes læring. Faglig sterke og engasjerte lærere med høye, men realistiske forventninger til elevene er viktig for deres motivasjon, læring og mestring.

Akademikerne støtter forslaget om at begrepet «profesjonsfag» skal erstatte betegnelsen «pedagogikk og elevkunnskap», PEL, og «pedagogikkfaget». Det er viktig at lærerutdanningene lykkes bedre med integreringen av fag, fagdidaktikk og profesjonsfag slik at også studentene opplever en slik sammenheng.

Akademikerne er tilfreds med at de nye grunnskolelærerutdanningene kalles «Grunnskolelærerutdanning for 1.-7.trinn» og «Grunnskolelærerutdanning for 5-10. trinn» slik at det ikke oppstår tvil om at disse utdanningene gir kompetanse for å undervise i grunnskolen, men ikke i videregående skole. En mastergradsoppgave på 30 studiepoeng ligger langt under kravene til det tidligere hovedfaget og den gamle lektorutdanningen med sterk fordypning i undervisningsfagene. Akademikerne mener det er nødvendig med tyngre fordypning i undervisningsfagene for dem som skal undervise på videregående skole. Forslagene til rammeplan for grunnskolelærerutdanningen legger opp til mye som minner om den integrerte lektorutdanningen med didaktisk master. Dette er passende utdanning for grunnskoletrinnene 5-10. Vi mener det gir mening å se grunnskolelærerutdanningene og lektorutdanningene for videregående skole i sammenheng.

Integrert lærerutdanning med 30 studiepoeng didaktisk master er en god modell for begge grunnskolelærerutdanningene, mens lektorutdanningen med master i undervisningsfag eller en ren fagmaster og pedagogisk-praktisk utdanning i tillegg (seksårig lektorutdanning) bør være kravet for å undervise i videregående skole.

Akademikerne mener det bør vurderes hvordan man best kan evaluere om de nye grunnskolelærerutdanningene får de tilsiktede effektene. Et program for dokumentasjon og evaluering er en måte å sikre dette på.

II - Konkret til Rammeplan 5. – 10. trinn

§1 Akademikerne støtter forslaget.

§2: Akademikerne støtter forslaget og mener det fungerer godt at beskrivelsen av læringsutbyttet er delt inn i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.

Akademikerne er glad for at klasseledelse er eksplisitt nevnt som et av mange viktige områder som studentene skal ha inngående kunnskap om. Her har ikke tidligere lærerutdanninger vært gode nok.

Under generell kompetanse finnes formuleringen: «behersker norsk muntlig, skriftlig bokmål og nynorsk». Kravet om å kunne beherske begge målformer skriftlig er vanskelig å forene med § 6 og bestemmelsen om fritak fra prøve i en av målformene for studenter som ikke har vurdering i begge målformer fra videregående skole. Man må anta at disse studentene kun behersker en av målformene og derfor ikke oppfyller kravene i §2.

§3: Innhold og struktur. Akademikerne støtter forslaget og mener at man her har funnet en balanse mellom utdanning i undervisningsfag og i profesjonsfag. Det er positivt at ett undervisningsfag I på dette trinnet (masterfaget) skal omfatte minst 150 studiepoeng slik at vi får flere «spesialister» i grunnskolen. At det dermed kun

gjenstår 30 studiepoeng til det tredje undervisningsfaget, er ikke så heldig, men det er tross alt er viktigst at masterfaget byr på såpass tyngde som 150 studiepoeng.

Vi leser forslaget slik at studentene alternativt kan velge fordypning slik at undervisningsfag II får 90 studiepoeng. Da bør man endre formuleringen «*Utdanningen skal normalt omfatte tre undervisningsfag*» til «*... skal normalt omfatte to eller tre undervisningsfag*».

Akademikerne støtter også forslaget om å bruke begrepet «profesjonsfag» som mer dekkende enn «pedagogikk og elevkunnskap», og støtter forslaget om at 15 studiepoeng med kunnskap om religion, livssyn og etikk inngår i profesjonsfaget og forbereder til undervisning i et flerkulturelt samfunn.

30 studiepoeng til en masteroppgave er absolutt minimum dersom man skal oppfylle ambisjonene om at den skal være profesjonsrettet, praksisorientert og gi trening i å anvende vitenskapelig tenkemåte og forskningsmetodikk på et fagområde. I følge mandatet for rammeplanutvalget skal undervisnings- og læringstrykket økes, og når man nå utvider fra fireårig til femårig grunnskolelærerutdanning, burde man lagt opp til en noe tyngre masteroppgave.

§3 Praksis: Akademikerne er opptatt av at lærerstudentene tidlig møter praksis. Det vil kunne motvirke det mye omtalte «praksissjokket» at studentene tidlig blir kjent med læreryrkets ulike sider. Tidlig praksis vil også kunne bidra til at studenter fort finner ut om læreryrket er noe for dem. Vi er derfor positiv til at obligatorisk praksisopplæring skal skje integrert gjennom hele utdanningsløpet, og med økende grad av involvering og selvstendighet. Akademikerne mener det er viktig at rammeplanen eksplisitt sier at «det skal være progresjon i praksisopplæringen».

§ 4: Programplan og nasjonale retningslinjer. Akademikerne støtter forslaget.

§ 5: Akademikerne støtter forslaget om at departementet skal kunne bestemme at det avholdes nasjonale obligatoriske deksamener innen grunnskolelærerutdanningen. Nasjonale deksamener kan avsløre eventuelle kvalitetsforskjeller og øke tilliten til at alle institusjoner holder et høyt faglig nivå. Lærerutdanningen skal forberede studentene til å undervise etter nasjonale læreplaner, og kvalitetskravene vil være uavhengige av geografi, så vi ser ingen grunn til å avvise nasjonale deksamener inne visse fagområder. Dette kan bidra til økt samarbeid mellom de ulike institusjonene om kvalitetssikring av studentenes læringsutbytte. Ordningen bør utvides til å gjelde flere skolefag/undervisningsfag. Skolens læreplaner er nasjonale, og det er ingen grunn til at ikke grunnskolelærerutdanningene har en del felles eksamener.

Dersom en nasjonal deksamene skal kunne bidra til kvalitetssikring forutsetter dette at institusjonene og fagmiljøene samarbeider tett om å utvikle *felles vurderingspraksis*, pedagogisk utviklingsarbeid og kvalitetssikring av utdanningene. Det bør da utarbeides sensorveiledninger for eksamenene, og avholdes felles sensorskolering (som ved sensur i skolen). Det bør være et mål at det skal være flere enn én sensor til eksamen, og minst én bør være ekstern.

§ 6: Fritaksbestemmelsene. Se kommentar til § 2.

§ 7: Ikrafttredelse og overgangsregler. Akademikerne mener at reformen bør iverksettes så snart det er praktisk mulig, og studenter som har startet studier ifølge tidligere rammeplaner bør om mulig få valget mellom å fullføre etter tidligere plan eller skifte over til ny plan.

III – Konkret til Rammeplan 1.-7. trinn

§1 Akademikerne støtter forslaget.

§2: Akademikerne støtter forslaget og mener det fungerer godt at beskrivelsen av læringsutbyttet er delt inn i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.

Akademikerne er glad for at klasseledelse er eksplisitt nevnt som et av mange viktige områder som studentene skal ha inngående kunnskap om. Her har ikke tidligere lærerutdanninger vært gode nok.

§3: Innhold og struktur. Akademikerne støtter forslaget og mener at man her har funnet en balanse mellom utdanning i undervisningsfag og i profesjonsfag. På de laveste trinnene i grunnskolen vil det ofte være en fordel, både pedagogisk og praktisk, at den enkelte lærer kan undervise i hele fire fag. Dette begrenser antall faglærere for de yngste elevene og kan lette arbeidet med tverrfaglig begynneropplæring.

Det er positivt at alle som skal kvalifiseres for undervisning på 1.-7. trinn må ha minst 30 obligatoriske studiepoeng i både norsk og matematikk i tillegg til profesjonsfag.

Akademikerne støtter også forslaget om å bruke begrepet «profesjonsfag» som mer dekkende enn «pedagogikk og elevkunnskap» og støtter forslaget om at 15 studiepoeng med kunnskap om religion, livssyn og etikk inngår i profesjonsfaget og forbereder til undervisning i et flerkulturelt samfunn.

30 studiepoeng til en masteroppgave er absolutt minimum dersom man skal oppfylle ambisjonene om at den skal være profesjonsrettet, praksisorientert og basert på vitenskapelig tenkemåte og forskningsmetodikk. Mandatet sier at undervisnings- og læringstrykket skal økes, og dette kunne tilsi at utvidelsen fra fireårig til femårig grunnskolelærerutdanning ville legge opp til en noe tyngre masteroppgave.

§3 Praksis: Akademikerne er som tidligere nevnt opptatt av at lærerstudentene tidlig møter praksis. Det vil kunne motvirke det mye omtalte «praksissjokket» at studentene tidlig blir kjent med læreryrkets ulike sider. Tidlig praksis vil også kunne bidra til at studenter fort finner ut om læreryrket er noe for dem. Vi er derfor positiv til at obligatorisk praksisopplæring skal skje integrert gjennom hele utdanningsløpet, og med økende grad av involvering og selvstendighet. Akademikerne mener det er viktig at rammeplanen eksplisitt sier at «det skal være progresjon i praksisopplæringen».

Akademikerne støtter forslaget om at fem dagers praksis kan legges til barnehage i utdanningen for trinn 1-7.

§ 4: Programplan og nasjonale retningslinjer. Akademikerne støtter forslaget.

§ 5: Akademikerne støtter som nevnt forslaget om at departementet skal kunne bestemme at det avholdes nasjonale obligatoriske deksamener innen grunnskolelærer-utdanningen. Nasjonale deksamener kan avsløre eventuelle kvalitetsforskjeller og øke tilliten til at alle institusjoner holder et høyt faglig nivå. Lærerutdanningen skal forberede studentene til å undervise etter nasjonale læreplaner, og kvalitetskravene vil være uavhengige av geografi, så vi ser ingen grunn til å avvise nasjonale deksamener inne visse fagområder. Dette kan bidra til økt samarbeid mellom de ulike institusjonene om kvalitetssikring av studentenes læringsutbytte. Ordningen bør utvides til å gjelde flere skolefag/undervisningsfag. Skolens læreplaner er nasjonale, og det er ingen grunn til at ikke grunnskolelærerutdanningene har en del felles eksamener.

Dersom en nasjonal deksamene skal kunne bidra til kvalitetssikring forutsetter dette at institusjonene og fagmiljøene samarbeider tett om å utvikle *felles vurderingspraksis*, pedagogisk utviklingsarbeid og kvalitetssikring av utdanningene. Det bør da utarbeides sensorveiledninger for eksamenene, og

avholdes felles sensorskolering (som ved sensur i skolen). Det bør være et mål at det skal være flere enn én sensor til eksamen, og minst én bør være ekstern.

§ 6: Fritaksbestemmelsene. Se kommentar til § 2.

§ 7: Ikrafttredelse og overgangsregler. Akademikerne mener at reformen bør iverksettes så snart det er praktisk mulig, og studenter som følger har startet studier ifølge tidligere rammeplaner bør om mulig få valget mellom å fullføre etter tidligere plan eller skifte over til ny plan.

IV - Særskilt om spesialpedagogikk

De føringene som er lagt på masterfaget vil på sikt svekke den spesialpedagogiske kompetansen i skolen. Det vil i så fall gå på bekostning av opplæringen til de elevgruppene med størst behov for pedagogisk tilrettelegging, og kunne føre til en svekkelse av opplæringsrettighetene til elever med særlige behov for hjelp og støtte. De nye grunnskolelærerutdanningene skal svare på skolens behov for lærerkompetanse. Når mastergradsfordypningen primært skal forbeholdes fem skolefag, mener Akademikerne dette behovet defineres for snevert. Skolens samfunnsmandat er bredt, og vi trenger lærere med faglige fordypning og spesialisering på mastergradsnivå i flere fag og i flere tverrgående og profesjonsrelevante emner.

Mange elever har behov for spesialundervisning og forskning slår fast betydningen av at elever får spesialundervisning av lærere med spesialpedagogisk kompetanse. Samtidig vet vi at et flertall av elevene som får spesialundervisning, får det av personer som ikke har formell spesialpedagogisk utdanning og kompetanse (jf. bl.a. Peder Haug 2014). Ekspertgruppa for spesialpedagogikk har konkludert at det er et stort udekt behov for spesialpedagogisk kompetanse på mange områder, knyttet til mange ulike institusjoner, og ikke minst i skolen. Spesialpedagogikk er etterspurt i skolen, og det er et særlig behov for lærerkandidater med både undervisnings-

kompetanse og spesialpedagogisk kyndighet. I Norge har det vært en lang tradisjon for å kombinere allmennpedagogikk og fagutdanning med omfattende spesialpedagogisk innsikt. Det har gitt skolen viktig kompetanse og gitt kvalitet i spesialundervisningen.

Spesialpedagogikk som skolerlevant fag

Det er vesentlig at alle lærere får handlingskompetanse til å identifisere spesialpedagogiske behov, for videre henvisning til spesialpedagogisk kompetanse både ved skolen og i støtteapparatet. Innenfor rammen av profesjonsfaget, må grunnskolelærerutdanningene derfor dekke høyfrekvente temaer som eksempelvis lese- og skrivevansker, regnevansker og sosio-emosjonelle vansker. Samtidig må ytterligere kompetansebehov kunne dekkes gjennom mulighet til fordypning i et skolerlevant fag på bachelornivå og gjennom mulighet for mastergradsfordypning i spesialpedagogikk (jf. under).

I de fireårige grunnskolelærerutdanningene kan spesialpedagogikk velges som et skolerlevant fag og inngå i utdanningen i et omfang på inntil 30 studiepoeng i begge utdanningene (1-7 og 5-10). Akademikerne støtter at denne muligheten videreføres i de femårige utdanningene (jf. § 3 Struktur og innhold i forslaget til forskrifter), men mener dette ikke er tilstrekkelig.

Mulighet for mastergradsfordypning i spesialpedagogikk

Masterfaget (undervisningsfag 1) skal ha minst 30 studiepoeng i de tre første årene og 90 studiepoeng på høyere grads nivå i de to siste årene. Å velge spesialpedagogikk som skolerlevant fag (30 studiepoeng) vil derfor ikke gi et tilstrekkelig faglig grunnlag for å ta en mastergrad i spesialpedagogikk innenfor rammen av en femårig utdanning. Akademikerne ser at det kan være problematisk å legge inn et vesentlig større omfang spesialpedagogikk i den obligatoriske delen av utdanningen. Det vil innebære at andre viktige profesjonselementer skyves ut. Profesjonsfaget i utdanningene må riktignok sikre at alle kandidatene har den nevnte spesial-

pedagogiske handlingskompetansen, men profesjonsfaget skal i tillegg dekke en lang rekke helt sentrale emner innenfor pedagogikk og didaktikk samt 15 studiepoeng Religion, livssyn og etikk. Det siste blant annet for å styrke lærerkompetansen i et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn.

Akademikerne er i denne sammenheng mest opptatt av å understreke betydning av at grunnskolelærerstudenter får mulighet til å ta en mastergradsfordypning i spesialpedagogikk. Dersom vi ikke åpner for mulighet til flere masterfag, blir konsekvensen at fordypning i spesialpedagogikk på mastergradsnivå må komme på toppen av en allerede femårig utdanning. Disse kandidatene må i så fall ta to mastergrader og inntil to års ekstra utdanning. Det er det neppe mange som vil gi seg i kast med. Konsekvens blir, som påpekt innledningsvis, at skolen tappes for lærere med solid spesialpedagogisk kompetanse kombinert med undervisningskompetanse.

I videre arbeid vil det være viktig å se nærmere på hvordan masterutdanning i spesialpedagogikk defineres. Det kan være nødvendig å skille mellom ulike typer, dvs. de som bygger på en bachelor i spesialpedagogikk og de som inngår i en femårig grunnskolelærerutdanning. For sistnevnte bør det sees nærmere på hvorvidt obligatoriske pedagogiskelementer og praksis fra de tre første studieårene, sammen med spesialpedagogikk som skolerrelevant fag, kan regnes inn som grunnlag for masterfag i spesialpedagogikk. Et annet alternativ er å videreføre dagens praksis med at kandidater som velger mastergrad i spesialpedagogikk får en utdanning som blir et halvt år lengre. Det er en mindre heldig løsning, men samtidig på linje med dagens ordning.

Med vennlig hilsen

Anne Folkvord
Organisasjonssjef